

УДК 378:37

КРЕДИТНО–МОДУЛЬНА СИСТЕМА ОЧИМА СТУДЕНТІВ

О.П. ЦИМБАЛЕНКО, О.Р. МОКРОУСОВА, О.М. СЕРГІЄНKOBA

Київський національний університет технологій та дизайну

Досліджено ефективності впровадження змін вищої освіти в Україні відповідно до кредитно-модульної системи з позиції студентів. Виконано опитування студентів з метою виявлення їх ставлення до вимог Болонської системи. Встановлено необхідність більш ґрунтовних підходів стосовно пояснень та впровадженнь новітніх способів навчання у вищих навчальних закладах України

Європейські інтеграційні процеси дедалі відчутніше впливають на всі сфери життя України, зокрема на реформування системи вищої освіти. Країни Європи визнали, що на сучасному етапі для інтеграції освітньої діяльності необхідно порівняти та зробити сумісними системи освіти. Ця нагальна необхідність була озвучена в принципах Болонської декларації і підписана у 1999 р. в Італії у м. Болонья, де був заснований один з перших університетів Європи і де 29 країн підписали Болонську декларацію, започаткувавши Болонський процес. 19–20 травня 2005 р. у м.Берген відбулася Конференція міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти, на якій було прийнято комюніке «Загальноєвропейський простір вищої освіти – досягнення цілей». На цій конференції Україна приєдналася до Болонського процесу, в якому нині беруть участь 45 країн. Документи конференції визначають майбутні завдання та пріоритети у вищій освіті Європи і свідчать, що забезпечення мобільності студентів та працівників вищих навчальних закладів між країнами-учасниками є одним із ключових завдань болонського процесу [1,2].

В зв'язку з цим перспективи для України, що відкриваються після приєднання до Болонського процесу навчання, полягають у наступному:

1. Перехід до динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, що дасть змогу задовольняти можливості особистості у здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівня за бажаним напрямком відповідно до її здібностей і забезпечити її мобільність на ринку праці;
2. Формування мережі вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ), яка за формами, програмами, термінами навчання і джерелами фінансування задовольняла б інтереси особи та потреби кожної людини і держави в цілому;
3. Підвищення освітнього і культурного рівня суспільства, створення умов для навчання упродовж всього життя;
4. Болонський процес – один з інструментів не лише інтеграції освіти та науки в Європі, а й загальної світової тенденції нашого часу – глобалізації.

Одним з ключових моментів ефективності впровадження нової системи навчання в Україні є готовність і зацікавленість студентів, як головної складової вищої освіти. Через це доречним було дослідити ефективність змін вищої освіти в Україні відповідно до кредитно-модульної системи з позиції студентів.

Об'єкти та методи дослідження

Серед студентів 3-го курсу факультету хімічних технологій КНУТД було проведено добровільне анонімне анкетування на тему: «Кредитно–модульна система очима студентів».

В опитуванні прийняли участь 28 студентів.

Анкета включала десять питань, а саме:

1. В чому, на Вашу думку, полягає «Болонська система навчання»?
2. Чи задовольняє Вас рейтингове (бальне) оцінювання знань?
3. Чи вважаєте Ви обґрунтованим визначену залікову мінімальну кількість балів (60 балів)?
4. Болонська система навчання активізує Вашу роботу рівномірно в період семестру чи тільки перед сесією?
5. Що більш реально відтворює Ваші знання: тест, контрольна робота чи співбесіда з викладачем? Чому?
6. Чи вважаєте Ви за потрібне надавати бали та враховувати їх за активність, відвідування занять, наявність конспекту, тощо в переліку залікового мінімуму? Чому?
7. Чи доцільно на Вашу думку, збільшення часу на самостійну роботу студента до 70% від загально відведеного на дану дисципліну? Допоможе це в отриманні знань з предмету?
8. Чи впливає Ваше ставлення до викладача на результат Вашого навчання?
9. Чи впливає особисте ставлення викладача до студента на оцінювання його знань?
10. Ваші пропозиції щодо поліпшення навчання в рамках болонської системи.

Аналіз відповідей виконували об'єднуючі однотипні, подібні відповіді та розраховуючи їх відсоткову долі від всіх опитаних студентів.

Результати та їх обговорення

Аналіз анкетування встановив, в цілому, зацікавленість студентів до підходів кредитно-модульної системи навчання і виявив позитивний вплив на якість навчання відповідно до думки студентів. Більш конкретна деталізація відповідей студентів за кожним питанням анкети представлена нижче.

За *першим питанням* анкети на думку більшої частини студентів (44 %), головним пріоритетом Болонської системи студентів вбачають можливість отримати оцінку «автомат». Значна частина з них відмічає, що навчаючись протягом семестру, студент має всі шанси отримати оцінку автоматично, тим самим спростити результати сесії. І вбачають в цьому більш лояльне оцінювання знань. На іншу думку студентів (7%), болонська система навчання направлена на самостійну підготовку до дисципліни. Тобто більшість необхідної інформації дається студенту на самостійне вивчення і опрацювання. 20 % опитаних студентів вважають, що болонська система ґрунтується на бальному оцінюванні. Студент, за результатами своїх знань, має змогу отримувати бали протягом всього навчального семестру, а потім не мати проблем на майбутній сесії.

Також по 7% опитаних студентів виразили свою думку відповідно як:

- Болонська система полягає в заплутуванні студентів;
- Болонська система дає більш точно оцінити рівень знань студента на протязі семестру;
- Для багатьох викладачів (з позиції студентів) важливі не знання, а наявність студента в аудиторії, аргументуючи це тим, що можна не відвідуючи заняття, непогано знати і розуміти предмет;
- Студент має змогу систематично вчитись і результат майбутньої оцінки залежить від його присутності на занятті.

Але до 3% студентів відкрито заявили, що так і не зрозуміли, в чому ж суть болонської системи навчання.

Відповідно до *другого питання* більша половина опитаних студентів (54%) погоджуються з ефективністю рейтингового оцінюванням. Значно велика доля студентів (43%) взагалі не розуміє різницю і тільки 3% вважають за доцільним оцінювання досить класичною п'ятибальною системою.

Аналіз відповідей анкети на *третьє питання* виявив позитивне відношення 50% студентів до мінімальних 60 балів, які легко набрати за умов відвідування практичних і лекційних занять, завчасного виконання або відпрацювання лабораторних робіт та їх захистів, що в кінцевому варіанті дозволяє отримати залік з дисципліни. Інші вважають (15%), що 60 балів, як заліковий мінімум, недостатній для студента і має складати хоча б 50 балів, а деякі студенти запропонували мінімальний бал – 75. Невелика кількість студентів (10%) засвідчили, що не встигають набрати встановлену мінімальну кількість балів, тому це їх не зовсім задовольняє. Слід відмітити, що 25 % опитаних студентів дорікають щодо неправильних розрахунків викладачів стосовно залікової кількості балів.

Цікавою виявилася позиція студентів при відповідях на *четверте питання*. Одна половина студентів (45%) обрала перший запропонований варіант відповіді на це питання, тобто протягом семестру, а вже результатом цього, в більшості випадків, є оцінка «автоматом». Студент має вчити і готуватись до кожного модуля під час семестру, адже середня оцінка впливає на результат в цілому. А інша половина опитаних студентів (48%) обрала другий варіант відповіді, а саме те, що лише перед сесією болонська система активізує роботу студента. Деякі навіть навели дуже вдалу приказку до відповіді «Коли півень почне клювати». Незважаючи на майже рівноцінну відповідь на це питання, був і такий варіант (7%) відповіді, а саме, студент приділяє увагу своїм знанням і роботі в університеті лише після сесії.

Відповіді на *п'яте питання* стосовно вибору контролю знань студентів до 35% студентів надала перевагу тестам, аргументуючи це тим, що спираючись на тестові відповіді, студент має змогу пригадати забуту тему, або просто логічно подумати і обрати вдалий варіант відповіді. Варіанти відповідей, що наведені у тестах, направляють студента на правильну думку. Деякі гадають, що навіть незнаючи, можна вгадати відповідь. Тобто тести — це своєрідна допомога студенту. Інша кількість студентів (40%) вважають, що саме співбесіда з викладачем дає змогу пояснити можливі питання, що виникають протягом дискусії і як найкраще оцінити знання студента, враховуючи його відповіді на поставленні питання. 14 % студентів вважають контрольну роботу, як найкращий метод відтворення знань студента. В контрольній роботі студент може більш конкретно розгорнути відповідь на питання, а 11% надали перевагу і тестам і співбесіді студента з викладачем.

Аналіз відповідей на *шосте питання* виявив однозначно (97% опитаних) позитивне відношення до врахування відвідування студентами занять та оцінювання їх активності, наголошуючи, що несправедливо по відношенню до інших студентів, ставити бали тим, хто не відвідував заняття, не писав лекції і відповідно не показав хоча б мінімальної активності на заняттях. По-перше, вважають студенті необхідно оцінювати працю студента, його активність та набуті знання, а вже потім відвідування.

Сьоме питання анкети, яке стосувалось думки студентів стосовно збільшення до 70% кількості годин на самостійну роботу, виявило незначний відсоток відповідей, які б вважали це доцільним. Тільки 14 % студентів аргументують, що це допомогло б студенту у навчанні, а особливо в тому випадку, якщо студент дійсно знає предмет, читав і розбирав вдома певний обсяг необхідного матеріалу. Через це, студент має право отримати стільки часу на самостійну роботу, скільки вважає за потрібне.

Деякі навіть запропонували проведення самостійних робіт у вигляді практики. Або ще одна пропозиція, витратити 40% на написання самостійних, а решту годин віддати викладачам.

Але основний відсоток відповідей (86%) вважають, що саме така пропозиція, щодо збільшення часу на проведення самостійних робіт, була б недоцільною. Це не допоможе студенту в отриманні чи покращенні знань з предмету. Такі анкетуючі свій вибір пояснюють тим, що мало хто опрацьовує матеріал самостійно вдома чи в бібліотеках, не всім вдається зрозуміти те, що описано в підручниках. Сприйняття матеріалу, що дає викладач на лекціях, або практиках, значною мірою легше, ніж коли сам опрацьовуєш його. На превеликий сумнів, деякі студенти зізналися, що навіть читацького не мають, щоб мати можливість відвідувати бібліотеку, або просто не користуються ним.

Восьме і дев'яте питання анкети передбачало виявити особистий вплив з боку і студента і викладача на результативність навчання. 71% студентів зауважили, що саме ставлення студента до викладача, впливає на оцінювання знань і, з іншого боку, 79% студентів відмітили, що ставлення викладача до студента, в значній мірі впливає на його оцінку знань. З позиції студентів, вони розуміють, що треба бути, по-перше, дисциплінованим і з повагою ставитись до викладача, уважно слухати його і бути зацікавленим у викладанні певної дисципліни, по-друге відвідувати заняття, а також не пропускати лабораторні і контрольні роботи, що є не менш важливим у навчанні. 28 % студентів замітили, що якщо викладач сподобався студенту, то ніяких проблем не повинно виникати, а якщо навпаки, то майбутні непорозуміння і можливі суперечки не оминуть. В кінцевому результаті, студент не проявлятиме ніякого інтересу до предмету, а викладач не буде зацікавлений в тому, щоб поставити позитивні бали. Звичайно, викладач має залучати студента до свого предмету, цікаво викладати, справедливо оцінювати лише знання і не робити власні виключення по відношенню до студентів.

З позиції викладача до студента відмічено, що у багатьох викладачів обов'язково мають бути свої улюблені студенти, так би мовити «улюбленці», відповідно труднощі виникатимуть у іншій частині студентів. Тобто тим студентам, які не сподобались викладачеві, буде важко заробляти та отримувати хороші бали. Ну і звичайно дійти до компромісу з викладачем зможе не кожен студент. Для деяких студентів це питання є одним з основних проблем у навчанні.

І тільки 14 % опитаних висловилися про двосторонню відповідальність, зауваживши: «Як ти до викладача, так і викладач до тебе».

Підсумкове **десяте питання** виявило конкретні побажання студентів стосовно інтенсифікації впровадження Болонської системи у навчальний процес, а саме:

– З метою поліпшення навчання, необхідно, в першу чергу, щоб сам викладач детально ознайомився з критеріями оцінювання, бо як правило, не всі викладачі дотримуються встановлених правил.

– Дуже важливим моментом є те, щоб зацікавити студента саме до даної дисципліни. Проводити якомога більше практичних занять, надавати можливість виїздів на конференції чи практику, можливо за межі України.

– Надавати можливість студентам більше спілкуватись з викладачами, тобто проводити співбесіду, замість письмових самостійних робіт.

– Більш лояльне відношення до студентів, розуміння їх проблем, що можливо виникають в зв'язку з життєвими обставинами.

- Робити акцент на автоматах, 60 балів вже той мінімум, що дає право отримати його. Це є головною і важливою особливістю болонської системи.
- Збільшення обсягу матеріалу на лекційних та практичних заняттях.
- Видозмінити форму іспитів, з письмових перейти на усні іспити. Зробити мінімальний бал нижче встановленого (60 балів).
- Також давати студентам один день в тиждень на самопідготовку до занять і можливість роботи з Інтернетом в межах університету. Адже крім книжок, як головного джерела знань, існує Інтернет, де більшість цікавої навчальної інформації знаходиться саме там.

Висновки

Аналіз опитування студентів з метою виявлення їх ставлення та орієнтації відповідно до вимог Болонської системи виявив недостатню освіченість студентів стосовно завдань і цілей запровадженої єдиної системи навчання, закріпленою Болонською декларацією. Значна кількість студентів розуміють принципи Болонської системи тільки у заміні форми оцінювання знань студентів з п'ятибальної на стобальну кредитно-модульну систему і у можливості легалізованого отримання заліку або екзамену з тієї чи іншої дисципліни «автоматом». Через це одну частину студентів цікавить зменшення мінімальної кількості залікових балів, впровадження тестового контролю знань, як більш легкого, зменшення кількості годин самостійної роботи і збільшення ефективності праці викладача з метою зацікавлення студента у навчання, організації екскурсій, додаткових практичних обговорень дисципліни. Інша – відмічає, що принципи Болонської системи спонукають їх до систематизованого, рівномірного впродовж семестру, навчання. Позитивними також є зауваження студентів до організації і розуміння, з боку самих викладачів, єдиних вимог і принципів навчання за Болонською системою. І, звичайно, уніфікація цих вимог до всіх студентів незалежно від особистого ставлення викладача. В цілому, анкетування виявило основні проблеми і слабкі сторони стрімкого «переоблаштування» укоріненої системи навчання в Україні на прогресивну загальноєвропейську і вказує на необхідність більш ґрунтовних підходів стосовно пояснень і впроваджень новітніх способів навчання у вищих навчальних закладах України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барсуков В.З., Плаван В.П., Долгіх В.О., Мокроусова Е.Р. Болонський процес на практиці: елементи передового європейського опыта //Доповідь на міжнародній науково-методичній конференції «Підготовка фахівців з хімічної технології та інженерії в світі рішень Болонського процесу», 19–21 квітня 2004 р., Дніпропетровськ.
2. Цимбаленко О.П., Мокроусова О.Р. Вдосконалення рейтингового контролю знань студентів відповідно з вимогами кредитно-модульної організації навчального процесу // Вісник КНУТД. – 2008. – № 1(38). Спеціальний випуск. т 1. – с.53–55.

Надійшла 23.12.2009